

el localisme basc *azorri* fou extret del romànic *azorriaga*: justament perquè els bascos, en manllevar el mot, li llevaren *-aga*, sentint-ho com un ús impropri en un mot que no tenia sentit col·lectiu.

Ja no hauríem de dir res d'un intent etimològic que féu Vittorio Bertoldi (*NRevFilHisp.* VII, 67-72) si no fos pel prestigi de l'autor. Per això vaig dedicar-li una llarga refutació en la meua obra. Era simplement estimat pels cabells: FABA SYRIACA, nom de la mongeta, del sorgo, del rave i del roldor (i en algun punt de Sardenya la fruiteta del lledó però enllloc del lledoner ni les branques), a base de la temerària i capritxosa suposició que hagués passat a designar una vara: que tampoc ha estat mai el sentit que té el nostre mot: una vara no és una tralla o fuet. Qui en tingui el capritx pot veure allí, o en la meua llarga nota (887a42-445), com engipona aquest disbarat.

El primer pas cap a una etimologia versemblant el feren Diez (*Wb.*, 501) i Simonet (*l. c.*); i el descabdellà Elcock (*De quelques affinités phon. entre l'arag. et le béarnais*, 1939, 107-8), en el seu desig de trobar una prova més del fenomen de conservació de les sordees oclusives entre vocals, que aquest malaguanyat amic estudià molt bé en la seva tesi doctoral, a la recerca de les afinitats ibero-basques de l'alt-arag. i el gc. del Pirineu occidental. Ja li deia jo que, en aquest cas, el fet que hi hagués sorda en català, al qual aquell fenomen és tan estranger, i sonora en gran part de l'alt-aragonès, d'on és propi el fenomen, em deixava escèptic sobre la idea; però com que m'havia demanat informació del mot en català, li'n vaig enviar del català, i de pertot, en cinc denses pàgines, que tinc encara a la vista, en l'esborrall de 1937. D'ell és, doncs, també el mèrit d'empenyem a reflexionar a fons, des d'aleshores, sobre l'àrdua qüestió de l'etimologia de *xurriaca*.

Però amb raó cridà l'atenció Diez sobre la semblança de *xurriaca* amb la família de l'it. dial. *scuriada*: identitat en el sentit; i vaga però singular semblança, en la fesomia fonètica general dels dos mots; idea majorment temptadora, vista la gran extensió d'aquell tipus dialectal i antic per gran part de la Romània, i amb una clara etimologia llatina.

En efecte, *écourgée* significa precisament 'xurriaca' i 'batolles' en francès, *escorgiee* a l'E. Mj., i és un mot antiquíssim, ja documentat en el S. XII (> angl. *scourge*). El tipus *scuriada*, *scuriata*, molt conegut en itàlia meridional, des de Dante, té caràcter general a tot el Nord d'Itàlia, i també és viu en el Sud del país (amb *-rr-* inequívoca: *scuriatu*). «Cosí parlando il percosse un demonio / della sua *scuriada*, e disse —Via, / ruffian! qui non sono femmine da conio», *Inferno* XVIII, 65. Així mateix es diu *escourrejada* a l'occità del Cantal (*FEW* II, 1224-6).

També en la nostra llengua, en forma lleument diversa: especialment a les Illes, regna la variant *corretjades* 'xurriaques o batolles de pàgès', sense el prefix *ex-*, ja usada en el S. XIII per Llull amb el sentit de 'deixuplines': «--- denant un prelat qui --- hom peccador era ---, lo sant hom --- lo volc reprendre: li fallí ar-

diment --- e no poc dir; --- despuyllà-s denant tots, après se baté molt fortment ab ells *correjades* que aportava, e --- cobrada força e sperit, ell reprès lo prelat dels fallimens que feya» (*Merav.* IV, 122.6). També oc. ant. *correjada* «écourgée, fouet», i fr. ant. *corgées* «fouet composé d'un manche court et de trois lanières nouées ou plombées» (*Gay, Gloss. Archéol.*); i *corgie de cisterne*, usat en sentit obscè, en un fabliau del S. XIII (*Du Vilein qui n'ert pas de son osté sire*, v. 92, *Rom.* LXII, 5, 394).

Però a Mallorca també es diu *escorretjades*, i amb aquesta equivalència hem vist *x.* en el *DTo*. Doncs, salta a la vista que tot això és derivat de CORRIGIA 'corretja', i que no és arriscat atribuir el tipus *EXCORRIGIATA ja al llatí vulgar en general, tenint en compte la seva gran i antiga extensió romànica. Ben natural tal derivat, car les formacions en *EX-*, marcant la derivació verbal eren correctes i generals, i hi pogué ajudar la influència de mots semblants pel sentit i forma: EXCORRIGERE al costat de CORRIGERE, EXCORTICARE (> *escorxar*) junt amb CORTEX i CORTICARE.

En fi, l'italià septentrional *scuriada* i l'italià meridional *scuriatu*, indiquen una antiga reducció fonètica a *EXCORRIATA, que no ens pot sorprendre. I així ja ens acostem bastant al nostre *xurriaca*; sinó que no hi lliguen ni la *x-/z-* inicial ni la terminació.

Elcock, fixant-se en la forma *ixordiaca*, *-eaca*, de Ribagorça i Estadilla, suposava una metàtesi *EXCORIATA² > *EXORTIACA, que passés a *ixordiaca*, *xurriaca* i *zurriaga*. Això, però, és impossible. Ni s'acostaria a cap explicació de les formes castellanes, portugueses i mossaràbigues en *ç-* (o *z-*), que tanmateix són les documentades des de més antic; i per altra banda la metàtesi suposada no és més que un escamoteig de lletres, i no pas un intercanvi de sons que es pogués realitzar en qualsevol llengua: de cap manera la *-r-* intervocàlica hauria pogut anar a col·locar-se darrere la *-r-*. Ell mateix ja no intentà trobar cap cas comparable.

Altrament el fenomen *rr = rd* a què al·ludeix Elcock (V. els casos que n'aplego a ZURDO del DCEC) es produeix, com ja veié el mateix Elcock, només en el sentit de canviar una *rr* antiga en *rd*, però no en l'oposat. I és contrari a tot principi metòdic el voler explicar la forma en *-rr-*, general en tot el territori ibèric i hispanoaràbic des del S. XI, com una alteració extraordinària de la forma en *-rd-*, exclusivament moderna i local: és aquesta la que hem de mirar com un cas més del fenomen *marrà* > *mardà*, *garravera* > *gardawera* etc.; i en invocar la influència auxiliar de ZURRAR (recaient en una aberració de M-Lübke), no feia més Elcock que traïr la poca fe que tenia ell mateix en la seva explicació.

A desgrat de tot, no era desenraonada la pensada d'Elcock que aquí havia d'haver-hi hagut una metàtesi. Perquè altrament l'etimologia EXCORRIGIATA restava persuasiva. Però la que hi hagué en el Migdia hispànic fou un canvi d'*EXCORRIATA en *ESTORRIACA per una transposició recíproca de les dues consonants, d'un tipus d'allò més corrent.

I quant a l'alteració de *-st-*: puix que els fets filolò-